

فقرزدایی از نظر مسؤلان، کارشناسان و مردم

اشاره:

تأمین خوراک، پوشاک، مسکن، بهداشت، آموزش و ایجاد اشتغال سالم از وظایف هر دولتی است. در ایران اسلامی که قسط و عدالت اجتماعی از آرمان‌های مقدس انقلاب به حساب می‌آید، تأمین نیازمندی‌های اساسی انسان برای هدایت وی به سوی تعالی و تکامل از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

هر چند در سال‌های اخیر، تلاش مسؤلان و برنامه‌ریزان اقتصاد کشور به خصوص بر ایجاد زیربنای مناسب توسعه اقتصادی استوار شده و هزینه‌های سنگین نیز برای این امر اختصاص یافته است، اما در کنار این تلاش‌ها، آثار منفی اجرای سیاست‌های تعدیل ساختار اقتصادی در توزیع نابرابر درآمدها، از دست رفتن پاره‌ای مشاغل و بیکاری ناشی از آن، تورم و افزایش سریع قیمت‌ها به‌ویژه در سال‌های اخیر و... مشکلاتی را در جامعه ایجاد کرده است که فقر یکی از اینهاست. از این رو حل این معضل و حمایت از اقشار آسیب‌پذیر و فقرزدایی از سیمای نظام جمهوری اسلامی ایران، در شرایط کنونی، اساسی‌ترین وظیفه دولت و نظام تلقی می‌شود.

در این مقاله، موضوع فقر و زدودن آن از جامعه را از دیدگاه مسؤلان و مردم مورد بررسی قرار

می‌دهیم.

نظرات مسؤولان نظام درباره ضرورت فقرزدایی

آقای هاشمی رفسنجانی ریاست جمهوری اسلامی، بهمن ماه گذشته اظهار داشت: زینده کشور اسلامی ایران نیست که با منابع طبیعی غنی و موقعیت استراتژیک، شاهد زندگی عده‌ای از مردم محروم در زیر خط فقر باشد.

○ با وجود تلاش مسؤولان و برنامه‌ریزان اقتصاد کشور، برای تحکیم زیربنای اقتصادی، آثار منفی سیاست‌های تعدیل ساختار اقتصادی در توزیع نابرابر درآمدها و به زیر خط فقر قرار گرفتن اقشاری از جامعه ظاهر شده است.

وی در پی بازدید از سازمان برنامه و بودجه، بر ضرورت تنظیم طرحی برای فقرزدایی تأکید کرد و افزود: در آستانه هجدهمین سال پیروزی انقلاب اسلامی و روز برنامه‌ریزی، زمان آن رسیده است که طرح جامعی برای محو فقر از جامعه اسلامی ایران تهیه و به برنامه پنج‌ساله دوم اضافه شود. زینده یک سازمان برنامه و بودجه اسلامی این است که کارشناسان آن روی موضوع فقر و ابعاد آن به‌طور گسترده و عمیق مطالعه کنند. سطح زندگی تمامی اقشار جامعه باید بالای خط فقر باشد.

○ ریاست جمهوری اسلامی ایران: زینده کشور اسلامی نیست که با منابع طبیعی غنی و موقعیت استراتژیک، شاهد زندگی عده‌ای از مردم محروم در زیر خط فقر باشد. سطح زندگی تمامی اقشار جامعه باید بالای خط فقر باشد.

وی افزود: من انتظار دارم که سازمان برنامه و بودجه با کار جدی، نتیجه مطالعات و طرح‌های پیشنهادی را هر چه زودتر ارائه کند. به دنبال این سخنان ریاست جمهوری، مقام معظم رهبری طی سخنانی فرمودند: حرکت خوبی آغاز شده است. مهم این است که با جدیت دنبال شود و تا آخر ادامه پیدا کند و در بین راه متوقف نشود.

***

یحیی آل اسحاق وزیر بازرگانی به‌تازگی اعلام کرد که دو موضوع اصلی توسعه صادرات و مطالعات فقرزدایی در دستور کار دولت قرار دارد.

○ مهندس الویری دبیر شورای عالی مناطق آزاد تجاری - صنعتی: طبق آخرین بررسی‌های مرکز آمار ایران، ۱۰ درصد غنی‌ترین افراد جامعه ۲۷/۳ برابر فقیرترین اشخاص درآمد دارند.

وی اظهار داشت: در حوزه صادرات غیرنفتی، ضرورت دارد راهبرد توسعه صادرات مدنظر باشد و این موضوع پذیرفته شود که اقتصاد رو به بیرون، ضرورت امروز برای اقتصاد کشور است. وی معتقد است که مطالعات فقرزدایی نیز به‌عنوان یک اصل مطرح می‌باشد. لذا

این دو محور مختص الگوی اقتصاد ایران است. اگر به صادرات غیرنفتی فکر شود، اما موضوع فقرزدایی منظور نگردد، به مقصود اصلی دست نخواهیم یافت.

○ **الویری:** اگر دولت بتواند با یک برنامه ریزی دقیق بخشی از یارانه ۱۱/۵ میلیارد دلاری انرژی را به اقشار کم درآمد برگرداند، زمینه مطلوبی برای انجام فعالیت‌های تولیدی این گروه و ایجاد اشتغال در کشور فراهم می‌شود.

وی افزود: با درک صحیح این دو موضوع و برنامه ریزی عملی و اجرایی برای آنها، موفقیت حتمی است. در این رهگذر با یک باور جدی، وفاق ملی و قبول این حقیقت که نجات و آتیه کشور و حفظ ارزش‌های اسلامی و انقلابی در گروه تحقق عملی و برنامه ریزی این دو موضوع است، باید برنامه‌های اجرایی تنظیم شود که خوشبختانه حرکت‌های اولیه آن انجام شده است.

وزیر بازرگانی اظهار داشت: اگر پدیدهٔ پلید فقر و محرومیت از بین نرود، مانع از تمام حرکت‌های اصولی کشور خواهد شد و ضرورت دارد با یک برنامهٔ صحیح و عملی راه را برای پیشرفت هموار ساخت.

○ **حجت‌الاسلام دری نجف‌آبادی** نمایندهٔ مردم تهران در مجلس شورای اسلامی: تورم موجود ناشی از علل گوناگون از جمله نبودن نظام مالیاتی کارآمد، رشد کم تولید ناخالص ملی، رواج دلالی و بورس‌بازی، رشد نقدینگی و طولانی شدن اجرای طرح‌های عمرانی است. در حال حاضر مهمترین مسأله، کنترل تورم است.

وی از محققان و کارشناسان خواست که در تنظیم برنامه‌های فقرزدایی، نظرات مقام‌های ارشد کشور به خصوص ریاست جمهوری اسلامی را مدنظر قرار دهند و برای عملی ساختن آنها اقدام کنند.

وزیر بازرگانی به تازگی در اجلاس کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل (انکتاد) در آفریقای جنوبی دربارهٔ مباحث توسعهٔ پایدار و نقش فقر در آن اظهار داشت: مبحث توسعه پایدار در سال‌های آتی و تحقق آن، مهمترین چالشی است که جامعه بین‌المللی با آن روبه‌روست.

وی گفت: توسعهٔ پایدار به‌عنوان مفهومی عملی برای حفظ تعادل و رفع نیازهای توسعه‌ای نسل فعلی، بدون تعرض به حق مسلم نسل‌های آتی، مدتی است که در صدر توجهات جامعهٔ بین‌المللی قرار گرفته است. توسعهٔ پایدار باید محورهای اصلی هدف خود را برگزیند و در هر محور اولویت‌ها را مشخص سازد.

وی افزود: در هر یک از محورهای توسعهٔ پایدار، موضوعات ویژه و قابل توجه وجود دارد، اما به گمان من مهمترین و اساسی‌ترین مانع دستیابی به آن، مسألهٔ فقر است که به تنهایی می‌تواند هر گونه اقدام دیگر در جهت نیل به توسعهٔ پایدار را با شکست محتوم مواجه سازد.

یک اقدام بی‌سابقه دست بزنند.

وزیر بازرگانی با اشاره به اینکه قاره آفریقا شدیدترین و عمیق‌ترین رنج‌ها را از مسأله فقر تجربه کرده است، گفت که برگزاری اجلاس انکتاد در یک کشور آفریقایی، مناسب‌ترین فرصتی است که در آن همه کشورهای عضو به اتفاق و به تناسب منابع و امکانات خود، یک استراتژی جامع فوری و مؤثر را برای حل این مشکل پایه‌ریزی کنند و برنامه مشخص و زمان‌بندی شده‌ای را برای این امر تعیین و یک مکانیسم نظارت مرتب و پیگیری اجرایی برای آن مشخص نمایند. مهندس مرتضی الویری دبیر شورای عالی مناطق آزاد تجاری - صنعتی درباره توزیع درآمدها در ایران اظهار داشت: طبق آخرین بررسی‌های مرکز آمار ایران، ۱۰ درصد غنی‌ترین افراد جامعه، ۲۷/۳ برابر فقیرترین اشخاص درآمد دارند.

○ **پیغام ملکی استاد دانشگاه: تورم در حال صعود بر تمام ارکان جامعه تأثیر گذاشته و موجب رکود توسعه اقتصادی / اجتماعی شده و پیامدهای جبران‌ناپذیری بر ساختار اجتماعی داشته است.**

وی درباره طرح فقرزدایی در کشور گفت: اظهارات رییس‌جمهوری در این مورد، مطلب جدیدی نیست. رییس‌جمهوری از سال‌ها قبل در فکر چنین طرحی بوده است، اما عدم توسعه کشور، مجوز نبودن زیربناها در داخل و بسیاری تنگناهای دیگر، تاکنون اجازه مطرح ساختن چنین برنامه‌ای را نمی‌داده است. وی تجدیدنظر در پرداخت حدود ۱۱/۵

ابتدایی‌ترین و اساسی‌ترین نیازهای حیاتی محرومند، از شرایط اضطرار آفرین فقر‌هایی یابند.

وی گفت: خطرات ادامه و گسترش فقر فقط متوجه جوامع فقیر نیست، بلکه جامعه بشری را تهدید می‌کند. تا فقر ریشه‌کن نشود، مسأله مهاجرت‌های انبوه و غیرقانونی و دیگر مسایل، کماکان حل‌نشده باقی می‌ماند و دستیابی به توسعه پایدار آرزویی بیش نخواهد بود.

وی هشدار داد که در یک جهان یکپارچه و در عصر ارتباطات وسیع و وابستگی‌های متقابل، همه دولت‌ها اعم از فقیر و غنی، باید برای حل معضل فقر به

○ **وزیر بازرگانی خواستار تدوین یک استراتژی جامع، فوری و مؤثر برای حل معضل فقر از سوی جامعه جهانی شد که همه کشورها به اتفاق و به تناسب منابع و امکانات خود در آن مشارکت داشته باشند.**

وی تصریح کرد که نقش فقر به عنوان اصلی‌ترین عامل تخریب محیط زیست و مانع تحقق توسعه پایدار، مورد اذعان جامعه بین‌المللی است. بی‌شک تحقق کامل اهداف زیست‌محیطی جامعه بین‌المللی، زمانی صورت خواهد گرفت که بیش از دو میلیارد انسانی که از تأمین

○ خانم خانه‌دار: با افزایش سریع قیمت کالاهای اساسی، صاحبان درآمد ثابت فقیر شده‌اند و قدرت تأمین بخشی از نیازهای اساسی را ندارند.

حجت‌الاسلام قربانعلی دری نجف‌آبادی نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی درباره فشارهای تورمی و اثر آن بر فقر در قالب بودجه سال ۷۵ می‌گوید: تورم موجود ناشی از علل گوناگون از جمله نبودن نظام مالیاتی کارآمد، رشد کم تولید ناخالص ملی، رواج دلالتی و بورس‌بازی، رشد نقدینگی و طولانی شدن اجرای طرح‌های عمرانی است.

وی می‌افزاید: در چنین شرایطی تلاش قانونگذار و دستگاه اجرایی کنترل معقول تورم است و این موضوع که رشد تورم متوقف شود و یا از بین برود، تصور نادرستی است.

آلودگی محیط زیست ندارد، را به قشر کم‌درآمد برگرداند، زمینه مطلوبی برای انجام فعالیت‌های تولیدی اقشار کم‌درآمد و ایجاد اشتغال در کشور فراهم خواهد شد.

مهندس الویری آرایه آمارهایی درخصوص خط فقر در کشور را غیررسمی خواند و افزود: اگر بر مبنای شاخص‌های کشوری مانند ژاپن با درآمد سرانه ۳۰ هزار دلار بخواهیم خط فقر را تعریف کنیم، بیش از ۸۰ درصد افراد جامعه زیر خط فقر قرار دارند و اگر کشور مثل افغانستان یا بنگلادش مورد مقایسه باشند، در ایران اصلاً فقیر وجود ندارد.

وی گفت: راه صحیح این است که با توجه به درآمد سرانه ایران (حدود ۱۲۰۰ دلار) حداقل نیازهای معیشتی نظیر خوراک، پوشاک، مسکن و... تعریف شود. البته اکنون این کار انجام نشده است.

***

میلیارد دلار یارانه انرژی را به‌عنوان یکی از منابعی که در حال حاضر روی آن مطالعه صورت می‌گیرد، ذکر کرد و افزود: اگر دولت بتواند با یک برنامه‌ریزی دقیق بخشی از این یارانه عظیم را که به قشر پردرآمد داده می‌شود و حاصلی جز تبذیر منابع ملی و

از کل درآمدهای مالیاتی از بخش‌های وابسته به داخل گرفته می‌شود و ۸۰ درصد بقیه از واردات کالاها و بخش‌های وابسته نفت و خارج از کشور، اخذ می‌شود. وی می‌گوید: نرخ کنونی تورم در تاریخ اقتصادی ایران بی‌نظیر است.

وی مالیات را از اهرم‌های مهم تأثیرگذاری در اقتصاد کشور می‌داند که اجازه نمی‌دهد کسی خانه یک میلیارد تومانی یا اتومبیل ۱۰۰ میلیون تومانی داشته باشد. سهم مالیات نسبت به تولید ناخالص ملی در ایران حدود ۵ درصد است که در مقایسه با سهم ۳۳ درصدی آن در کشورهای صنعتی، بسیار ناچیز است.

***

بهنام ملکی استاد دانشگاه معتقد است که میزان تورم که به ۵۵ درصد رسیده،

○ دانشجوی ارتباطات: با افزایش هزینه تحصیل برخی از استعداد‌های درخشان از آموزش محروم می‌شوند و این امر به ساختار اقتصادی و نیروی انسانی لطمه می‌زند.

دکتر ابراهیم رزاقی استاد دانشگاه تهران معتقد است که تورم موجود، اختلاف طبقاتی ایجاد می‌کند و علاوه بر آن بر سرمایه‌گذاری مولد اثر منفی دارد.

وی می‌گوید: سهم مالیات‌ها در درآمد دولت وضع بسیار ضعیفی دارد و آثار منفی بر جای خواهد گذاشت. سهم درآمدهای مالیاتی از کل درآمد لوت از ۴۰ درصد در سال ۱۳۷۱ به ۱۳۷۰ به ۳۸ درصد در سال ۱۳۷۱ کاهش پیدا کرده و در سال ۷۵ به ۱۹/۶ درصد می‌رسد. مهمتر آنکه فقط ۲۰ درصد

وی با ارایه آماری اظهار داشت: تا پایان سال ۷۴ میزان نقدینگی بخش‌های غیردولتی به بیش از ۷۰ هزار میلیارد ریال بالغ شد. اگر این نقدینگی به‌سوی تولید سوق پیدا نکند و میزان درآمد مالیاتی حقه دولت که بالغ بر ۱۴ هزار میلیارد ریال است پرداخت نگردد، به‌طور طبیعی در سال ۷۵، میزان تورم رشد خواهد داشت.

وی گفت: در حال حاضر مهمترین مسأله کنترل تورم است که به چند عامل از جمله بهره‌برداری مناسب از منابع و امکانات، کاهش مصرف، افزایش رشد تولید ناخالص داخلی، کنترل مدیریت نقدینگی، تخصیص بهینه منابع و افزایش صادرات غیرنفتی بستگی دارد.

***

متأسفانه در حال صعود است و بر تمام ارکان جامعه تأثیر گذاشته و موجب رکود اقتصادی و اجتماعی شده است و پیامدهای جبران ناپذیری بر ساختار اجتماعی داشته است.

○ کارشناس اقتصادی بخش خصوصی: از آثار سیاست تعدیل اقتصادی، افزایش قیمت‌ها، بیکاری و مشکلات خانوار در تأمین نیازهای اساسی است و دولت باید به این امر توجه کند. تعلل در اجرای برنامه فقرزدایی، آسیب‌های اجتماعی و سیاسی به دنبال خواهد داشت.

وی می‌گوید: عدم تطابق الگوی مصرفی جامعه با توانمندی‌های داخلی و مبانی ارزشی حاکم بر انقلاب اسلامی، تورم فزاینده، عدم استفاده بهینه از نیروی انسانی متخصص و شیوه‌های ناکارآمد دریافت مالیات از مهمترین مشکلات اقتصادی کشور است.

وی درباره بیکاری که یکی از عوامل فقر در جامعه است می‌گوید: بر اساس گزارش کمیسیون برنامه و بودجه مجلس شورای اسلامی در حال حاضر برای رفع مشکل بیکاری، نیاز به ایجاد ۹۰۰ هزار شغل جدید وجود دارد، ولی سیاست‌های اتخاذ شده فقط توانسته است که ۱۹۰ هزار شغل جدید ایجاد کند.

○ دانشجوی حقوق: اجرای برنامه فقرزدایی، اعتماد مردم به نظام اسلامی را افزایش می‌دهد.

وی می‌گوید که برای رها شدن از مشکلات اقتصادی کشور لازم است الگوی

مصرف جامعه تغییر یابد، نظام اداری و اجرایی و قانونگذاری به‌طور مجدد سازماندهی گردد. در تولید کالاها و خدمات رقابت ایجاد شود، درآمدها و هزینه‌های دولت از طریق کاهش بار مالیاتی حقوق‌بگیران دگرگون شود، جهت‌گیری سیاست‌های پولی و بانکی به منظور انتقال فعالیت‌های غیرمولد به امور تولیدی تغییر کند و در تولید کالاهای صنعتی و کشاورزی تحرک ایجاد شود.

وی برخورد قاطعانه با تخلفات و مجازات‌های تروریست‌های اقتصادی و اختلاس‌کنندگان بیت‌المال را ضروری می‌داند.

***

نظرات اقشار مختلف مردم درباره ضرورت فقرزدایی

کریم حاجی‌وند کارمند دولت درباره زدودن فقر از جامعه اسلامی می‌گوید: عدم دسترسی به مایحتاج زندگی برای افراد فقیر محسوب می‌شود. در جامعه اسلامی که به قسط و عدالت اجتماعی معتقد است و آن را وسیله‌ای برای تکامل انسان می‌داند، وجود فقرا و مساکین و افرادی که فقط با سیلی صورت خود را سرخ نگه می‌دارند، شایسته نیست.

○ وزیر بازرگانی: توسعه صادرات غیرنفتی و تنظیم برنامه‌های فقرزدایی در دستور کار دولت قرار دارد. اگر پدیده فقر و محرومیت از بین نرود، مانع از تمامی حرکت‌های اصولی کشور خواهد شد.

زهره حسین‌پور خانه‌دار می‌گوید: با افزایش سریع قیمت کالاها، اساسی در

سال‌های اخیر، تعدادی از خانوارها که در گذشته فقیر محسوب نمی‌شدند، با داشتن درآمد ثابت اکنون فقیر شده‌اند.

وی می‌افزاید: دسترسی به آموزش، بهداشت، غذا، پوشاک و مسکن از لوازم اولیه زندگی است. در حالیکه بسیاری از اقشار مردم بنیه مالی لازم برای تأمین این‌گونه نیازمندی‌های اساسی را ندارند.

وی افزود: با کاهش قدرت خرید، تأمین بخشی از نیازهای اساسی مشکل می‌شود و همین امر به آینده کشور لطمه می‌زند. نسل آینده باید از سلامت جسمی و روانی برخوردار باشد و از تحصیلات مناسب بهره‌مند گردد.

○ وزیر بازرگانی: دو موضوع اصلی توسعه صادرات و مطالعات فقرزدایی در دستور کار دولت قرار دارد و این دو محور مختص الگوی اقتصاد ایران است. با برنامه‌ریزی عملی و اجرایی برای این دو محور، موفقیت حتمی است.

به عقیده یک کارشناس اقتصادی، ثبات سیاسی و اجتماعی، پایه اصلی برای انجام تعدیل اقتصادی و دسترسی به رشد و توسعه پایدار می‌باشد. از این‌رو چنانچه در دستگیری از محرومان و اقشار آسیب‌پذیر کوتاهی شود، یاران انقلاب اسلامی به تدریج مأیوس خواهد شد و همین امر پایه‌های مردمی نظام را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

○ اگر پدیده پلید فقر و محرومیت از بین نرود، مانع از تمام حرکت‌های اصولی کشور خواهد شد.

این کارشناس معتقد است که در نظام مالیاتی کشور باید تجدیدنظر اساسی شود، زیرا که یکی از عوامل اصلی در ایجاد توازن در توزیع درآمد، مالیات می باشد و متأسفانه اکنون در ایران نظام مالیه مدنظر مسؤولان نظام نیست.

مرتضی نیکی نژاد دانشجوی رشته حقوق، اجرای برنامه فقرزدایی را عامل اصلی برای اعتماد مردم به نظام جمهوری اسلامی می داند.

وی گفت: ریاست جمهوری اسلامی ایران با سفرهای متعددی که به مناطق محروم کشور داشته اند، از مشکلات مردم محروم مطلع می باشند و توجه ایشان به

مسأله فقرزدایی نشان می دهد که عزم مسؤولان برای حل مشکلات مردم می باشد.

○ یحیی آل اسحاق در کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل (انکتاد) در آفریقای جنوبی گفت: مهمترین و اساسی ترین مانع دستیابی به توسعه پایدار، مسأله فقر است که به تنهایی می تواند هرگونه اقدام دیگر در جهت نیل به توسعه پایدار را با شکست حتمی روبه رو سازد.

وی گفت: اجرای برنامه فقرزدایی،

جواب مناسبی برای دشمنان انقلاب اسلامی خواهد بود، زیرا آنها از مسأله گرانی، بیکاری و مشکلات دیگر اقتصادی برای انجام تبلیغات سوء علیه نظام اسلامی ایران، استفاده می کنند.

در یک جمع بندی اجمالی از نقطه نظرات مسؤولان نظام و مردم، می توان گفت: سال ۱۳۷۵، سال مبارزه با فقر، افزایش استاندارد زندگی در ایران و حمایت از اقشار آسیب پذیر اجتماعی است. امری که می تواند در تداوم مسیر انقلاب اسلامی، نقش کلیدی ایفا کند.

